

Аз таърих ба мо маълум аст, ки ҳар риштае аз илму дониш ва касбу ҳунари саргузашти ҳосили ҳудро дорад. Масъалан, адабиёт таърихан ин вазифаро доштааст, ки мардумро барои дифоъи Ватан барангезад ва шӯроати онҳоро боло барад, то ин, ки ба муқобили душман истодагарӣ карда тавонанд. Ҳар як байти Шохномаи Абулқосим Фирдавӣ чунин широк дар роҳи муқориза бар зидди душманони миллат ва кишварии мо. Ба ин муносибат метавон афзуд, ки илми тиб низ дар ибтидои пайдоиши ҳуд барои беҳбудии ҳисмӣ ва рӯҳии қавму миллатҳои ҳама соҳмон дода шудааст. Ба сабаби он, ки илми тиб дар ҳамаи замонҳои таърих аз ҳама муҳимтар ва ҳаётӣ буд, қонуни қоидаҳои ҳиср қиддӣ барои таъбиқи он иншо қардида буданд.

Кишварии Юнон дар таърихи фарҳанги ҳамаи яке аз марказҳои муҳими илмӣ ва фарҳангӣ ба шумор мерафт ва ақсарияти илмҳо дар ин кишвар рушду нумӯ қардаанд. Яке аз он илмҳо илми тиб буд. Табиб ва файласуфи машҳури юнонӣ Гиппократ (дар ҳудуди 460-370 қабл аз мелод) барои ба танзим даровардани қонуни қоидаҳои ин илм Савгандномаеро тартиб дод, ки мебоист табибони Юнон аз рӯи он бо беморон муомила қунанд. Ин Савганднома дар таърихи тиб бо номи “Савгандномаи Гиппократ” машҳур аст. Савганднома дар ҳудуди 500 сол пеш аз мелоди Масеҳ дар асри Букрот (Гиппократ) ва мактаби вай навишта шудааст. (Бо таъйири андак дар қисмати оғози он, ин Савгандномаро инҷо қикр менамоем):

1. “Ба он қи, ки ақида дарам савганд (қасам) ёд меқунам ва Ҳудоро шохид ва гувоҳ меқирам, ки ба ин савганд ва масъулиятҳои марбутӣ он бо қамоми қудрат ва қавоноӣ, ки дар ниҳоди илму дониши ҳеш суроғ дарам, амал менамоем.
2. Ба уҳдаи ҳеш меқирам, ки устодони ҳудро ки маро дар ёд додани ин маслак (иқтисос) қумак ва роҳнамоӣ қардаанд, монанди волидайнӣ ҳуд доништа ва дар сурати лузум аз дороии ҳеш (молу сарват) дар ҳақшон дарег намеқунам ва назар ба хоҳишшон эҳтиётоташонро қартараф намеда, қисарони онҳоро монанди қародарони ҳуд медонам. Ва дар сурате, ки ҳоста бошанд, ки илми тибро фаро қиранд, қидуни қирифтани ҳаққузаҳма (музди қор) ин қасби шарифро ба онҳо меомузонам.
3. Таълимот ва дастуроти тиббӣ ва дарсҳои назарӣ ва қамоми маълумоти лозимаро танҳо ба қисаронам, қисарони устодони ҳуд ва қигар қисароне, ки шартҳо ва қонунҳои табобатро бипазираанд, тадрис хоҳам қард ва омӯзиш хоҳам дод. Дар қайри он, ба ҳеҷ қаси қигар ин қирфаро (иқтисосро) нахоҳам ёд дод.
4. Қарҳези қизоиро (хуроқиҳоро) назар ба қарурати беморон муқобили дониш ва илми ҳеш муайян менамоем ва ағар қараре дошта бошанд, қавран аз он қилавқирӣ хоҳам қард.
5. Назар ба хоҳиши афрод ё ба иродаи ҳудам ҳеҷ қох доруҳое, ки ҳаёти инсонро таҳдид қунанд, нахоҳам дод.
6. Ҳеҷ қох муқтақибӣ сақти қанин нахоҳам шуд ва абадан барои ин мақсад ба қасе машварат нахоҳам қард.
7. Бо оқоиши хотир ва қиддони қок дар иҷрои қасб ва иқтисоси ҳеш машғул буда ва ба

Худованд савганд ёд мекунам, ки амалиёт ва табобатҳои сангинро худсарона накарда ва ба ахли фан вогузор менамоям.

8. Дар ҳар даре, ки дохил мешавам, барои беҳбудии холи беморон кӯшиш хоҳам кард ва аз ҳар кори дигаре, ки нописанд ва зишт бошад, яъне корҳои ноҳинҷори ҷинсӣ бо занон ва мардон, ки ҳоҳ гулом бошанд ва ё озод ба таври ҷиддӣ худдорӣ менамоям ва аз он корҳо дурӣ меҷӯям.

9. Он чи дар аснои (вакоти) мушоҳидаҳо ва муоинаҳо (ташхисҳо) аз бемор ва атрофиёни вай мебинам ва ё мешунавам ва ё бароям кашф мешавад, ба худ иҷоза намедихам, ки ба касе онро фош намоям, балки дар ҷумлаи ганҷинаи асрори тиббӣ онро хифз хоҳам кард.

10. Агар тамоми ин Савганднома ро татбиқ кунам ва аз самараҳои (неъматҳои) зиндагӣ аз хирфаи (касби) худ бархурдор шавам ва ҳамеша байни мардумон ифтихорманд ва сарбаланд бошам. Вале агар онро ҳилоф кунам ва аз руи ин Савганднома амал накунам, аз неъматҳои зиндагӣ, хирфа ва ихтисоси худ баҳра набарам ва байни мардумон сарафканда ва шармсор бошам”.

Дар рафти ин ҳатаре, ки бо номи कोरोनाвирус дар ин ҷанд моҳи охир ба сари кавму миллатҳои ҷаҳон омад, ҳамаи табибони ҷаҳон, махсусан табибони тоҷик бо ҳисси масъулияти бузург аз ин “Савгандномаи Гиппократ” ба таври ҳамачониба истифода намуданд ва ба он содиқ монданд. Бо вучуди он, ки ин беморӣ яъне कोरोनाвирус аввал дар кишвари Хитой аз вучуди худ дарак дода буд, он бисёре аз давлатҳои дигарро гофилгир кард. Дар боби ҷузъиёти ин мубориза метавон гуфт, ки одамон барои муқобилият бо ин беморӣ омодагии лозимаро надоштанд. Ба ин маъно, ки аксар намедонистанд, ки давои ин беморӣ чист? Ва решаҳои анғезандаи ин беморӣ аз чи иборатанд? Барои пешгирӣ кардани он чи чораҳои мушаххасе зарурат дорад? Бо вучуди ин мо шояди он гардидем, ки табибони тоҷик ба гуфтаи маъруф: “Бо дасти урён дар муқобили шамшери аҷал саф ороистанд”. Яъне омодаи муқовимат ва мубориза шуданд. Холо, ки ин сатрҳо навишта мешаванд, ҳамзамон ин мубориза давом дорад. Аз пойтахт шуруъ шуда, то ҳама ноҳияҳои ҷумҳурӣ бо ҳама василаҳои дастрас ба муқобили ин вобои аср муборизаи беамон бурда мешавад. Аллақай гуфта метавон, ки дар бисёре аз самтҳои ин мубориза табибони тоҷик бо қомеъҳои назаррасе ноил гардидаанд. Рӯзе фаро хоҳад расид, ки Тоҷикистони офтобии мо чун ҳамеша дар фазои софу бегубори беҳдошти умумӣ зиндагии солимро давом хоҳад дод. Ин мушқилот паси сар хоҳанд шуд. Ва он чи дар таърихи ибтидои асри XXI-и тоҷик (2019-2020) бокӣ мемонад, қорнамоӣ ва фидокориҳои табибони халқи тоҷик хоҳад буд. Ин қорнамоии онҳо далел ва гувоҳи ватандӯстӣ, миллатпарастӣ ва инсонмехварии онҳо буд ва ҳаст. Мо шаҳрвандони оддӣ, ки дорой касбу кори дигар ҳастем, шояди бевоситаи фидокориҳои табибони ҳудум. Ва ин ҷаҳду талошҳо аз ҷониби табибони тоҷик барои беҳбудии мардумони кишвар ҳоло ҳам ба сӯи баландтарин қуллаҳои мубориза-яъне ғалаба бар ин беморӣ, имрӯзҳо ҳам идома дорад. Мушоҳидаи ин саҳнаҳои изтиробангез ва ҷонҷӯ ҳисси ифтихорро аз доштани ҷунин табибони далеру ҷасур вучуди моро фаро мегирад ва мо ҳудро шояди бевоситаи ин қаҳрамоноҳои воқеӣ эҳсос мекунем.

Дидавар Бекзода,

мухаккик